

Het dak van 2.000.000.000 frank: Architect **ALFREDO DE GREGORIO** over de Belgische bouwschandalen

Alfredo De Gregorio is de architect achter grote bouwprojecten in steden als Tongeren, Hasselt, Leuven en binnenkort ook Turnhout. Hij bouwt veel en graag voor de overheid. En hij heeft daar een boekje over geschreven: *Architettura povera – De kunst van het gewone* (Roularta Books), een pamflet waarin hij vurig zijn liefde voor zijn vak en voor de stad belijdt, en in één moeite door de geldverslindende 'designarchitectuur' en de vedetteallures van sommige collega's zwaar op de korrel neemt.

De Gregorio zette zijn eerste stappen in de architectuur door samen met **Steve Stevaert** een Hasselts pand te kopen en om te bouwen tot een café (Het Magazijn) annex restaurant (Arlecchino) annex boekenwinkel (De Markies van Carrabas). **Dré Steemans**, alias **Felice**, was er verantwoordelijk voor de cultuur-programmatie; de jonge **Noël Slanzen** verzorgde op zolder de uitzendingen van hun vrije radio. Dat was begin jaren 80; iedereen was links en had nog lang haar. Nu zijn ze allemaal rijk en dragen ze Armani-pakken. De Gregorio heeft pas een kasteel gekocht.

HUMO Louis Tobback, burgemeester van Leuven, meldde laatst dat een goede architect zich onderscheidt van een slechte doordat hij een gebouw neerzet dat over-eind blijft staan. Hij leek te twifelen of er tegenwoordig nog veel goeie architecten zijn. U kent Tobback goed, u hebt grote projecten lopen in Leuven. Voelt u zich aangesproken?

Alfredo De Gregorio «Tobback heeft zijn stijl: hij gaat weleens kort door de bocht. Maar hij had het over overheidsgebouwen, hè. Hij heeft daar een punt: daar heb je lekkende daken en roestend metaal, daar zijn structurele problemen. Maar je mag niet uitsluitend de architecten met de vinger wijzen. De kwaliteit van de aannemers gaat er zieldoerog op achteruit.

Ergers: de aanbestedingsprocedures deugen meestal niet – en dan zijn we terug bij de overheid.

«En waarom kunnen de architecten het niet meer? Omdat ze niet goed zijn opgeleid. En wie is verantwoordelijk voor de opleiding? De overheid. Gebouwen moeten in de eerste plaats mooi ogen. Maar een spouwmuur optrekken of een koude brug oplossen? Ho maar! Dat wordt afgedaan als gezeur van oude architecten. Ik ben zo'n zeurpriet.

«De aannemers verkopen hun stiel ook uit: ze leiden zelf te weinig mensen op, ze importeren liever arbeiders uit landen waar de normen véél lager liggen. Een Oekraïner is al blij dat hij een vloer heeft; het zal hem een zorg wezen of die waterpas ligt. Een bouwwerf is tegenwoordig een toren van Babel. Je kunt niet meer zeggen: 'Meneer, u kunt niet verven,' want de schilder verstaat je niet.

«Men zegt soms letterlijk tegen mij: 'Alfredo, zo erg is het toch niet dat het een beetje binnenregent?' Dan sta ik ik perplex. Het is een soort algemene normvervalsing. Of liever: puur cynisme. De focus is veranderd: vroeger moest je voor zo weinig mogelijk geld zoveel mogelijk kwaliteit leveren, nu voor zoveel mogelijk geld zo spectaculair mogelijke constructies maken. (Spuugt het woord uit) Design.»

HUMO Mooie plaatjes. U zegt in uw boek dat we met z'n allen ge-

obsedeerd zijn door het beeld, de buitenkant, de façade.

De Gregorio «Ja. Met mooie plaatjes in de boekskes komen is belangrijker geworden dan een degelijk gebouw neerzetten. Als je daar als architect in meegaat, doe je aan marketing. Dan gaat het, plat gezegd, alleen nog om facturatie. Mij best, maar zeg dat dan ook, hang geen intellectueel-artiestiek discours op dat nergens op slaat. **Rem Koolhaas** moet mij niet komen vertellen dat hij China beter of mooier of vrijer gaat maken met zijn nieuwe gebouw voor de staatsomroep daar. Nee, Koolhaas is zijn beurs aan het spekken, punt uit. Hij verstopt zich achter zijn design,

maar hij werkt samen met een werpelijk regime. Dat hij het zegt: dan weten we tenminste waar hij echt voor staat.»

ALLES AFBREKEN

HUMO Is Koolhaas voor u het prototype van de designarchitect?

De Gregorio «Koolhaas heeft de moed een onderzoeksafdeling op te richten in zijn architectenbureau – al ben ik niet kapot van de resultaten – maar zijn showmangehalte is mij te hoog. Hij presenteert zich om geld draait, vind ik verfoeljik. Vandaag is de redenering blijkbaar:

'Het steekt niet op een miljard'

Bilbao geen prijs stond, tot daaraan toe: dat is een privémuseum, als de investeerder daar een fortuin voor op tafel wil leggen is dat zijn goeie recht. Maar dat hij het Marta-museum in het Duitse provinciestadje Herford – opgetrokken met het geld van de belastingbetaler – op dezelfde wijze benaderde, is gewoon stuitend. Dat dóe je niet. Van **Jan Hoet** himself weet ik dat de vaste Amerikaanse aannemer van Gehry de stad Herford voor de rechter heeft gedaagd omdat ze daar voor een andere aannemer hadden gekozen. Zo ver gaat het! Gehry beseft zelfs niet meer dat hij in een overheidsprocedure zit; hij is helemaal van god los.»

HUMO Jan Hoet moet voor elke tentoonstelling in Herford valse wanden laten aanbrengen: alle muren staan er scheef. Fijn voor een museum voor hedendaagse kunst, waar al eens een schilderijtje moet worden opgehangen.

De Gregorio «Dan is dat gebouw ongeschikt als museum. Daar maak ik me dus druk over: dat de functie ondergeschikt wordt gemaakt aan de look. (Nadrukkend) Het gaat niet om een huis, het gaat om wonen. Het gaat niet om een kerkhof, het gaat om doodgaan. Het gaat niet om een kerk, het gaat om bidden. Het gaat nooit om het gebouw, het gaat om het werkwoord erachter.

«Je wordt maar een goede architect als je ten volle leeft. Op het gevaar af heel *mellow* te klinken: je kunt maar een goede badkamer maken als je graag in bad ligt. Je kunt maar een goede keuken maken als je graag eet. En je kunt maar een goede slaapkamer maken als je graag neukt... Of slaapt.

«Wij zitten hier nu op de fameuze bureaustoelen van **Eames**. Mooie stoelen, kunstig ook, maar: Eames heeft ze niet gemaakt voor hun look – je zit er gewoon goed in! Je vertrekt vanuit de functie, en dan pas ga je naar de vorm.»

HUMO Hoe kijkt u naar de nieuwe generatie voetbalstadions: zijn die nog geschikt voor hun functie – mensen naar een potje voetbal laten kijken?

De Gregorio «Iedere generatie heeft kathedralen nodig, en het begint erop te lijken dat de voetbalstadions de kathedralen van deze generatie zijn. Maar of ik daar het werkwoord 'voetballen' nog achter zie... (Zucht) Ik ben daar nogal ouderwets in: elke sport die alleen nog om geld draait, vind ik verfoeljik.

Vandaag is de redenering blijkbaar: een nieuw stadion genereert meer inkomsten, de investering loont, dus bouwen maar. Dan kom je uit bij voetbaltempels als die van Manchester United of Bayern München. Mijn houding zou zijn: probeer mis-schien eerst met zo weinig mogelijk investeringen een grotere omzet in het oude stadion te genereren. Maar dat overweegt men zelfs niet meer, iedereen bulkt toch van het geld.»

HUMO Concreet: vindt u het nieuwe Wembleystadion mooi?

De Gregorio «Mooi is moeilijk. In Portugal, heb ik ergens gelezen, worden sommige stadions die zijn opgetrokken voor het EK van 2004 intussen alweer afgebroken, omdat ze niet te onderhouden zijn. Als de oliecrisis aanhoudt en we over tien jaar met zijn allen met een druppelteller naar het tankstation gaan, zullen we al onze designgebouwen moeten slopen, omdat ze te kostelijk in onderhoud zullen zijn.»

HUMO Nu hebt u nog altijd niet gezegd wat u van het nieuwe Wembley van uw goede vriend Norman Foster vindt.

De Gregorio «Foster overdrijft dikwijls, omdat hij geen architectenbureau runt maar een fabriek met zes-honderd personeelsleden. Alles wat zij doen, gebeurt volgens een strak stramien: het Foster-design.»

PALEIS VAN JUSTITIE

HUMO In uw boek ergert u zich anders blauw aan kunstenaars-architecten die zich boven alles en iedereen verheven voelen en weigeren over trivia als geld te praten, zelfs als het om overheidsopdrachten gaat.

De Gregorio «Nogmaals: voor de overheid hoor je aan budgetbeheersing te doen. Dat is je verdomde plicht. Alleen, niemand houdt zich daarmee bezig. Ook de Vlaamse Bouwmeester niet (Marcel Smets, red.). Die beweert dat hij onze architecten naar een internationaal niveau wil optillen, maar hij vergeet erbij te zeggen dat al die grote internationale designarchitecten drie tot vier keer duurder bouwen dan hun Vlaamse collega's.

«Eén voorbeeld: het justitiepaleis in Antwerpen kost meer dan 3.000 euro per vierkante meter. Wij moeten, op last van de Regie der Gebouwen, bouwen voor 925 euro per vierkante meter. Wie over dat bedrag gaat, wordt streng op de vingers getikt. En terecht! Maar als een internationale *pipo* aan de tekentafel ►

Architect Alfredo De Gregorio

► verschijnt, in dit geval: Sir Richard Rogers, verdwijnt al die gestrengheid als sneeuw voor de zon.»

HUMO Was Rogers anders niet gekomen?

De Gregorio «Naar verluidt is hij tijdens de eerste vergadering gewoon opgestapt. Hij zou zijn contract ostentatief verscheurd hebben: 'Ik zit in Londen, bel me maar.'»

HUMO Welk bedrag stond er in dat eerste contract?

De Gregorio «Het normale Vlaamse tarief, vermoed ik. Rogers zou gesteld hebben dat de jury, als die zijn winnende ontwerp goed had bekeken, had kunnen weten dat 925 euro per vierkante meter veel te weinig was. Daar had hij een punt: niemand vraagt bij een juring naar zelfs maar een ruwe begroting. Geld deed er blijkbaar niet toe. Nu heb ik het niet over de stad Antwerpen, hè. Het was een beslissing van de Regie der Gebouwen, in samenspraak met het ministerie van Justitie (toen onder minister Stefaan De Clerck, red.)»

HUMO Wie heeft Rogers dan teruggedraaid?

De Gregorio «Ze móesten hem terughalen. Hij had een wedstrijd gewonnen: hij moest dat gebouw zetten of er kwamen juridische troubles van. Volgens het Rekenhof hebben ze het ereloon dan maar opgesplitst: de Regie der Gebouwen betaalde het normale bedrag en de promotor deed er nog eens hetzelfde bedrag bovenop. Het Rekenhof heeft het bevestigd: het honorarium van Rogers benadert de 17 procent. Want meneer Rogers heeft natuurlijk ook zijn reiskosten betaald gekregen...»

HUMO Wat is een normaal ereloon?

De Gregorio «Voor de Regie der Gebouwen? Vijf procent.»

HUMO En: het regent binnen in Antwerpen.

De Gregorio «Zegt Louis (lacht).»

HUMO En: het proces-Hans Van Themsche, het belangrijkste in jaren, is gehouden in het oude justitiepaleis, want het nieuwe is kennelijk niet voorzien op een proces van die aard en omvang.

De Gregorio «Erg, hè.

«Ik ben in het nieuwe justitiepaleis geweest. Je moet een echte *vunzigaard* zijn om scheve binnenwanden te bedenken die ook nog eens *concaaf* worden, en rusten op spiraalvormige houten plinten. Waan-zin-nig duur. En: omdat het zo moeilijk te maken is, zal het

'Je wordt maar een goede architect als je ten volle leeft. Je kunt maar een goede slaapkamer maken als je graag neukt.'

ook veel sneller stuk zijn. Als de poetsvrouwen hun werk met het gebruikelijke enthousiasme verrichten, heeft het Antwerpse justitiepaleis over enkele jaren geen plinten meer.»

HUMO Afgelopen zomer was het al hommeles met de glazenwassers.

De Gregorio «Te veel glas, hè.»

HUMO Er was sprake van een poetsbeurt te schrappen: te duur.

De Gregorio (zucht) «Die sessie met glas, dat gebazel over 'transparantie', ik word daar horendol van. Veel glas betekent veel onderhoud.»

HUMO Hoort een gerechtsgebouw niet transparant te zijn?

De Gregorio «Integendeel! In Gent heeft men het nieuwe gerechtsgebouw even buiten de stad gebouwd. Gevolg: de magistraten willen er niet zetelen want, zeggen ze: 'Er zijn geen restaurantjes in de buurt.' Belachelijk, was ook mijn eerste reactie. Maar was dat protest wel zo onnozel? Hoort een gerechtsgebouw niet in het volle leven te staan, in de stad, tussen de mensen, en dus ook: tussen de restaurants?»

«Mensen zijn geëvolueerde savannebeesten, zoals Darwin ons heeft geleerd. Soms willen we ons laten zien, soms blijven we liever veilig verscholen tussen het steppegras. Als we misdrijven hebben gepleegd, bijvoorbeeld. Op zo'n moment heb je geen behoefte aan *transparantie* — je kript nog lie-

ver onder de grond. In mijn boekje stel ik de vraag of transparante gerechtsgebouwen geen moderne schandpalen zijn: je wordt te kijk gezet nog voor je schuldig bent bevonden.»

«Ik krijg iets van dat simplistische gedoe. Alsof een doorzichtig overheidsgebouw automatisch zou betekenen dat er democratisch wordt bestuurd; alsof je democratische controle zou uitoefenen als je ergens naar binnen kunt kijken. Voor mij gaat architectuur in eerste instantie over beschutting bieden: tegen warmte en koude, regen en wind, maar ook tegen ongewenste inkijk.»

HAAIENVINNENSOEP

HUMO Had een zelfbewuste stad als Antwerpen geen behoefte aan een spectaculair gebouw, zelfs al liggen er dan haaienvinnen op het dak die twee miljard frank hebben gekost?

De Gregorio «De roep om nieuwe gerechtsgebouwen, als symbolen van een nieuwe justitie, is er gekomen na de Witte Mars. Volstrekt legitiem. Alleen: men heeft die roep geperverteerd. In plaats van een praktisch gebouw in de stad — laagdrempelig, discreet en veilig — is er een oogverblindende en geldverslindende *landmark* buiten de stad gekomen. Wat dóén al die tenten op dat dak? Ik begrijp dat zelfs niet. Ik weet alleen dat men voor dat geld een leger lokale én inter-

nationale kunstenaars aan het werk had kunnen zetten om de hele stad van landmarks te voorzien. Hetzelfde zie je nu in New York: daar bouwen ze, na de aanslagen van 9/11, nog hogere torens op *ground zero*. Wie bedenkt het?»

HUMO U zegt: bezint eer ge begint met megalomane projecten. Stel: je bouwt een nieuw tgv-station in Luik, wat moet dan je hoofdbekommernis zijn?

De Gregorio «Een station gaat, althans in mijn logica, over transport. Dan heb je niks aan een namaakinsect van Santiago Calatrava dat boven je hoofd bungelt. Bepotelijk gewoon. En ik weet waarover ik het heb: samen met Aldo Rossi waren wij geshortlist voor de wedstrijd voor het tgv-station in Luik. Naar verluidt staken we ver boven de twee andere kandidaten uit, maar we zijn gediskwalificeerd omdat onze referentie niet deugde. Je moest namelijk al eens een station gebouwd hebben. En Aldo Rossi's station in Berlijn was nog niet af.»

«Onze eerste kostenraming was zo'n twee miljard frank. Met Calatrava zaten ze al gauw aan 4 miljard, en ondertussen gaat het naar het dubbele. Of is het al negen miljard, ik weet het niet precies. Het steekt niet op een miljard.»

HUMO Dat lijkt de rode draad te zijn door de grote bouwverhalen van deze tijd: het steekt niet op een miljard.

De Gregorio «Calatrava is nog erger dan een designarchitect. Zijn denkbeelden staan helemaal buiten de werkelijkheid. Zijn nieuwe metrostation in New York heeft de vorm van een feniks die uit zijn as verrijst. Nou moe, zo kan ik er ook nog wel een paar bedenken op een helder moment. Calatrava is een zakenman. Hij heeft de hendel van de jackpot gevonden; hij weet hoe hij overheden van hun geldoverschotten moet verlossen.»

«Volgens mij had Euro Liège (vennootschap van de NMBS, red.) te veel geld. Dankzij de Belgische wafelijzerpolitiek, waarschijnlijk: wat de Vlamingen krijgen, moeten de Walen ook hebben. Mij niet gelaten, maar daarom moet je het toch niet allemaal aan Calatrava geven? Als je de verhalen hoort hoe die man de prijzen opdrijft: grootheidswaanzin.»

HUMO Bent u misschien boos op de politici en hun afgezanten in allerlei raden van bestuur, omdat ze u niet toestaan wat ze de grote jon-

Eeuwige roem. Alleen de strafste blijft overeind.

Gilles De Bilde, Brigitte Bebe, Freddy De Kerpel, Fred Deburghgraeve, Freddy Loix, Evy Van Damme, Leo Van der Elst, Ann Haesebrouck, Edwig Van Hooydonck, Roland Liboten en Gella Van de Caveye, 11 topsporters, 11 winnaars. In eeuwige roem strijden ze tegen elkaar in verschillende disciplines. De emoties zijn sterk. De vriendschappen hecht. Wie haalt als eerste de eindstreep? Eeuwige roem, als winnen een sport wordt.

maandag 7 januari 20.40 eeuwige roem

Alles begint bij één

Architect Alfredo De Gregorio

gens wel gunnen?

De Gregorio «De politici beslissen niet meer over de grote bouwwerken. Onder druk van de media hebben ze zich teruggetrokken uit de echte besluitvorming, onder het motto: 'Als het fout gaat, word ik er tenminste niet op aangesproken.' Ze verschuilen zich nu achter experts, juryleden, ambtenaren, zogenaamde vakmensen. Ik pleit ervoor dat politici weer meer beslissingsbevoegdheid naar zich toe trekken. In mijn boekje stel ik: 'Betere politiek levert betere architectuur op.'»

«Het zou ook voor meer duidelijkheid zorgen. Als Tobback zich druk maakt over de nieuwe perronoverkapping in zijn station in Leuven, denkt iedereen: 'Waarom heeft hij het dan laten bouwen?' Welnu, Tobback heeft het niet laten bouwen; de NMBS heeft dat gedaan.»

DE WERF VAN DE EEUW

HUMO Nog één projectie om het af te leren: de zogenaamde 'werf van de eeuw', de Oosterveelbinding in Antwerpen. Vlaams minister-president Kris Peeters heeft laatst laten weten dat de hele zaak maximaal 1,85 miljard euro mag kosten. Dat is al een smak meer dan de eerste ramingen, maar gaat het lukken om het binnen die begroting te houden?

De Gregorio «Het zal waarschijnlijk meer worden, al was het maar door de indexatieformules, de aanpassingen die tussen nu en 2012 nog moeten en zullen gebeuren, enzovoort.»

HUMO U was aanvankelijk ook betrokken bij dat megaproject.

De Gregorio «Wij hebben destijds – met een combinatie van de drie grootste Belgische studiobureaus, verenigd in het Studiebureau Antwerpen Mobiel (SAM) – de aanbesteding gewonnen. Binnen die groep was ik de architect.»

«Enige tijd na die toewijzing heeft de Vlaamse regering dan de BAM opgericht, de Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel. Het was de bedoeling dat het SAM een ontwerp zou maken en dat de BAM de werkzaamheden zou aanbesteden. Wij hebben daar goed werk geleverd, vind ik. Ik ben uiteraard nooit van plan geweest om dat ding in mijn eentje te ontwerpen en van Antwerpen de Gregorio City te maken. Ik wou er tal van andere ontwerpers bij betrekken, en ik heb ook de oprichting van een 'kwaliteitskamer'

Het nieuwe tgv-station in Luik: 'Onze kostenraming was zo'n twee miljard frank. Met Calatrava zaten ze al gauw aan 4 miljard, en ondertussen gaat het naar het dubbele. Of is het nu al negen miljard?'

voorgesteld: een select gezelschap van gereputeerde specialisten, uit binnen- en buitenland en uit allerlei disciplines, die alle concepten kritisch zouden begeleiden en ons te gelegener tijd zouden adviseren. bOb Van Reeth, de toenmalige Vlaamse Bouwmeester, heeft dat idee overgenomen én afgezwakt. 'Alfredo', zei hij, 'volgens mij is het 't beste dat iedereen in zo'n kamer Nederlands spreekt.'»

«Nadat Bruno Accou directeur van de BAM was geworden, werd plots beslist om van de klassieke aanbesteding een zogenaamde *design-and-build*-aanbesteding te maken. Dat wil zeggen dat de aannemers die zich kandidaat stelden om de werken uit te voeren ook zelf een ontwerp moesten maken. Vanaf dat moment, eind 2004, was ik als architect van geen enkel nut meer binnen het SAM en vond ik het deontologisch niet meer dan normaal dat ik me terugtrok.»

HUMO Toch hebt u nog deelgenomen aan die 'design-and-build', samen met onder anderen... Norman Foster.

De Gregorio «De grote Nederlandse bouwgroep Heijmans is me komen vinden. 'Ik heb er geen zin in,' zei ik. – 'Jamaar, onze Franse partner Eiffage wil hiervoor in zee gaan met Norman Foster.' Ze wisten hoe ze me lekker konden maken. Foster heeft voor de Eiffage-groep het fantastische Millau-viaduct gebouwd in Zuid-Frankrijk. Een keer in mijn leven met die man werken, tja, dat wilde ik weleens meemaken.»

«Foster heeft zich op de brug

geconcentreerd. Geen dubbeldekkende brug, stelde hij voor, maar de rijstroken in de twee rijrichtingen naast elkaar, en met slechts twee pylonen die het hele gewaarde dragen. 'Prima idee,' zei ik. 'Dat past goed bij de naam: Lange Wapper, twee benen die linker- en rechteroever met elkaar verbinden.' Die naam hadden wij in onze SAM-periode bedacht.

«We hebben dat concept in de onderhandelingsfase voorgelegd aan de BAM. Geen probleem, zeiden ze daar. Maar zes maanden later kwam er een ander bericht: het móest een dubbeldekkende brug worden. Toen was er geen tijd meer om ons ontwerp nog om te gooien. Onze groep had *tachtig* mensen vrijgemaakt voor de aanbesteding. Om prijs te maken, zeg maar. Kostprijs van die grap: zo'n 8 miljoen euro. De twee andere kandidaten hebben dat ook gedaan. Reken maar uit: drie keer acht miljoen euro voor zo'n wedstrijd.

«Uiteindelijk zijn we gediskwalificeerd, onder andere omdat we op één plek één meter buiten de voorziene corridor gingen. Het gekke is: de groep Noriant, die de wedstrijd gewonnen heeft, heeft intussen nieuwe instructies gekregen om het geheel goedkoper te maken; zo moeten ze geen betonnen vangrails maken zoals opronkelijk voorgeschreven, maar metalen. Dat alleen scheelt een paar meter in de breedte...»

HUMO Was jullie ontwerp goedkoper?

De Gregorio «Men is het mij niet komen vertellen, maar ik heb gehoord dat wij fors goedkoper waren: zo'n 400 miljoen euro, om precies te zijn.»

HUMO Hebt u het gevoel dat u niet mócht winnen?

De Gregorio (*lacht niet*) «Gevoelens achteraf: altijd erg moeilijk. De winnende aannemersgroep was al zins veel Vlaamser van samenstelling dan de onze.»

HEILIGE MISSIE

HUMO In Humo 3484 stond dat er nogal wat affiniteit is tussen sommige juryleden en het winnende Noriant.

De Gregorio «Als je op dat niveau een jury samenstelt, moet je hyperalert zijn voor de minste zweem van belangenvermenging. Een internationaal samengestelde jury zou volgens mij een beter signaal zijn geven.»

HUMO Wie heeft die jury samengesteld?

De Gregorio «Normaal doet de opdrachtgever dat. In dit geval: de BAM. Uiteraard op basis van adviezen. Ik kan niet weten en ook niet beoordelen wie er in dit geval nog meer de samenstelling van de jury heeft bepaald – de Vlaamse minister van Openbare Werken (Open VLD'er Dirk Van Mechelen, red.), de Vlaamse Bouwmeester?

In mijn boekje stel ik alleen dat de Vlaamse Bouwmeester beter niet te veel op al die jury's zou wegen, door er zelf in te gaan zitten of er mensen in af te vaardigen. Nu heb ik, en velen met mij, de indruk dat hij vaak rechter en partij is. Ook al omdat hij in veel architectuurwedstrijden mee de shortlist samenstelt. Dan vraagt een mens zich af of de Bouwmeester niet méér met het verwerven van invloed bezig is dan met het stimuleren van kwaliteitsvolle architectuur.»

HUMO In het blad van de Vlaamse architectenvereniging werd onlangs een virulente aanval gelanceerd tegen het jurystelsel zoals het nu functioneert. Er is sprake van steeds dezelfde zelfverklaarde 'specialisten' die opdrachten toewijzen aan steeds dezelfde 'laureaten', en van juryleden die achteraf samen met de laureaten de opdracht uitvoeren. Dat ruikt naar ouderwetse Belgische praktijken, om de woorden vriendjespolitiek en corruptie niet uit te spreken.

De Gregorio «In complottheorieën geloof ik absoluut niet. Het gaat hier over gelijkgestemde geesten die ervan overtuigd zijn dat ze een heilige missie volbrengen voor een mooier Vlaanderen. Het is blind geloof in het modernistische schoonheidsideaal: godsdienst, met andere woorden. Met alle respect, maar dat heeft volgens mij niets met stadsontwikkeling of samenlevingsopbouw te maken.»

HUMO U zegt: schaf die architectuurwedstrijden gewoon af.

De Gregorio «Absoluut. Toch zeker in de vorm zoals ze nu bestaan. Ik heb niks tegen wedstrijden *an sich* – de paus heeft er destijds één georganiseerd om de Sint-Pietersbasiliek te bouwen – wél tegen het feit dat er tegenwoordig voor ieder bushok een architectuurwedstrijd wordt uitgeschreven. Wedstrijden zijn economische nonsens. Als wij een ontwerp moeten presenteren, vertegenwoordigt dat een kwart tot één derde van het totale ereloon dat we voor een project kunnen aanrekenen. Men vraagt toch ook niet aan tien aannemers om alvast een open ruwbouw neer te zetten, zodat de jury daar de mooiste of de beste uit kan kiezen? Een architectenbureau dat één op de vijf wedstrijden wint, is waanzinnig goed bezig. Internationaal niveau! Maar het maakt wel verlies: deelnemen aan vijf wedstrijden kost meer dan wat die éne gewonnen wedstrijd oplevert.

«Wedstrijden gaan ook niet over inhoud. De vraag is niet: welke architect moeten we kiezen, de vraag is: wat voor een gebouw willen we hier neerzetten? Voor zo'n jury kunnen architecten alleen maar een show opvoeren, een beetje heupwiegend over de catwalk lopen, mooie plaatjes tonen, maquettes, 3D-animaties. Allemaal oogverblindend. Wedstrijden organiseren de oorlog tussen architecten, in plaats van de liefde voor de stad en de architectuur.»

HUMO Wat stelt u in de plaats?

De Gregorio «Ah, dat is heel eenvoudig. Je zou je kunnen beperken tot wat de wet voorschrijft: een openbare aanbesteding moet worden bekendgemaakt via publicatie in een paar kranten, want er moeten minstens drie kandidaten op de hoogte zijn van de bouwintentie. Dan maak je een shortlist. Een jury nodigt de geselecteerde architecten uit voor een gesprek, zonder dat die al iets hoeven te schetsen of te schrijven. En vervolgens maak je doodeenvoudig een keuze.»

HUMO Uw remedie is erger dan de kwaal. U wilt terug naar de tijd van de vriendjespolitiek, de handenspanningen en de achterkamertjesbeslissingen.

De Gregorio «Integendeel, ik wil daar juist uit! De grote architectenbureaus richten tegenwoordig allemaal een eigen 'cel wedstrijd' op; een aparte sectie met veelal jonge architecten die slecht betaald worden – zoveel wedstrijden per jaar winnen of er vallen ontslagen. En wat doen sommige van die jongens? Ze leggen fiches aan over alle juryleden in heel Europa: die houdt van rode bakstenen, die heeft een voorkeur voor blauwe ramen...»

HUMO Die houdt van blonde vrouwen, drinkt single malt whisky en roekt Cohiba-sigaren?

De Gregorio «Het is niet moeilijk hoor: al die jury's worden bevolkt door dezelfde mensen. Ik zeg: laat de politici, de burgemeesters, de bestuurders opnieuw duidelijke keuzes maken op basis van duidelijke beleidslijnen.»

HUMO En zij zullen het neefje van de tante van nonkel Jef, die toevalig ook architect is, niet kiezen om een nieuw politiekantoor te bouwen in hun gemeente?

De Gregorio «Ik daag u uit om nog vijf burgemeesters te vinden die openbare aanbestedingen willen vervalsen ten voordele van hun vriendjes of familieleden. Ik ken veel

burgemeesters, en ik ken er niet één die dat nog wil of durft. Dankzij de media zitten de politici in het volle zonlicht. Mooi. Als de media iets ten goede hebben gekeerd het jongste decennium, is het dat wel.»

«Begrijp me niet verkeerd: ik ben niet tegen jury's en nog minder tegen vooraf opgestelde criteria, hè. Ik ben tegen de aanpak van de Vlaamse Bouwmeester: door overal zijn visie op te dringen, maakt hij van al onze steden eenheidsworst.»

RECHT OP LEIJKHEID

HUMO U pleit voor 'architettura povera': bescheiden, duurzame, budgetvriendelijke gebouwen. Wat is er mis met een beetje spektakel? Het zijn juist de peperdure, hoogst onbescheiden piramides, arena's, kathedralen en paleizen van welker die we na al die eeuwen nog altijd bewonderen en bezoeken.

De Gregorio «In de architectuur is het, zoals in het leven zelf, een kwestie van dosering. Elke stad heeft *mannelijke* en *vrouwelijke* elementen, zoals wij dat noemen. Het spektakel, de landmarks, de grote assen, de opvallende monumenten: dat is de mannelijke kant, en ja, die heb je nodig. Om je te kunnen oriënteren; om als stad een zekere fierheid te ontwikkelen.

«Maar evengoed heeft een stad behoefte aan vrouwelijke elementen: de kleine sluiptwegen, de geborgenheid van een parkje, de spreekwoordelijke bank onder een boom. Die zijn nodig om te kunnen *leven*. In het designdenken is daar nauwelijks plaats voor. De postmoderne architecten van vandaag produceren te veel testosteron: ze willen de grootste zee, de hoogste, de grilligste. En er kan er maar één winnen: wedstrijden!

«En dan die obsessie, alles overheersende drang naar de ultieme esthetiek. In mijn boekje zeg ik dat we recht hebben op lelijkheid. Echte schoonheid valt alleen op als de rest een beetje gewoon is, bescheiden, onopvallend.»

HUMO Is er spektakelarchitectuur van nu die de tand des tijds zal doorstaan?

De Gregorio «O, genoeg. Binnen de club van de grote vedetten heb je uiteraard ook echt goeie architecten, die vooral in hun beginjaren opmerkelijke dingen hebben gedaan: Tadao Ando, Chipperfield, Norman Foster, Herzog & de Meuron, zelfs Koolhaas. En gelukkig

zijn er ook beroemde hedendaagse architecten die uitzonderlijke klassen paren aan grote bescheidenheid. Rafael Moneo is zo iemand. Hij heeft het nieuwe Prado gebouwd in Madrid: mooi, geïntegreerd, maar ook wel een beetje duur moet ik zeggen. Renzo Piano, Sola-Morales, Antonio Citterio, Legoretta, Baumschlager & Eberle: die gaan de tand des tijds zeker doorstaan.»

HUMO Zijn er gebouwen van u waarvoor dat ook geldt?

De Gregorio «Haha! Eerlijk: ik ben daar niet zo mee bezig. Maar ik mag het toch hopen. (*Denkt na*) Persoonlijk heb ik een zwak voor het nieuwe Gallo-Romeins museum in Tongeren. Omdat we daar het juiste proces hebben gevolgd: we zijn niet voor de prentjes gegaan, we hebben eerst grondig onderzoek gedaan en met Jan en alleman gepraat. (*Lacht*) In feite heeft het me zes maanden gekost om de opdrachtgever ervan te overtuigen een *kleiner* museum te bouwen. Ik ben daar best fier op. Ik denk dat het goedkoopste museum van de wereld in Tongeren komt te staan: iets meer dan 600 euro per vierkante meter. En het zal er niet aan te zien zijn.

«Toen ik na dat proces – toevalig was het een zwangerschap van negen maanden – de eerste tekeningen liet zien, had niemand een whaaauw-gevoel. Gewoon omdat die beelden al gegroeid waren in de hoofden van de mensen die erbij betrokken waren. Het had met andere woorden niets anders kunnen zijn, iedereen was *mee*, en dat heb ik als een echt compliment ervaren.

«Tegenwoordig dwing ik het contractueel af: in een eerste fase produceren wij geen prentjes. Mijn medewerkers en ik, wij willen geen beeldjesfabriek zijn. Wij willen stedelijke onderzoekers zijn, waarnemers, regisseurs, hooguit vroedvrouwen.»

HUMO Staat uw motto ook in die contracten: 'Leve de saaiheid'?

De Gregorio «Nee, want ik ben uiteraard niet voor saaiheid. Als ik zeg dat een goeie architect ook een beetje saai moet zijn, bedoel ik dat hij zichzelf moet kunnen wegcijferen om anderen te laten schitteren. De kunstenaars in het museum. De ambtenaren in het overheidsgebouw. De dokters in het ziekenhuis. En natuurlijk: de bewoners in de stad.»

Jan Antonissen & Danny Ilegems